

Vern vipa i Hordaland, erfaringer og satsinger

Kan vipa (CR) reddes?

Fagseminar om vipa

Herdla 17.mars 2022

Harald Simonsen

Mål for Vern vipa i Hordaland

- 3-årig prosjekt 2015 – 2017
- Etablere en prosjektgruppe
- Finne et bestandstall for vipe i fylket basert på besøk av mulige hekkeplasser
- Definere kjerneområder for hekkende viper
- Iverksetting av skjøtselstiltak
- Ringmerking i kjerneområde/er
- Rapportører plukkes ut i aktuelle områder [22 rapportører i 2015]
- Alle funn rapporteres i eget prosjekt i Artsobservasjoner.no
- Utarbeide metodehefte for rapportering
- Samarbeid med Fylkesmannen i Hordaland/Statsforvaltaren i Vestland
- Facebook gruppe for prosjektet
- Pressedekning

Ragnar Lyssand ringmerker i Os 2015

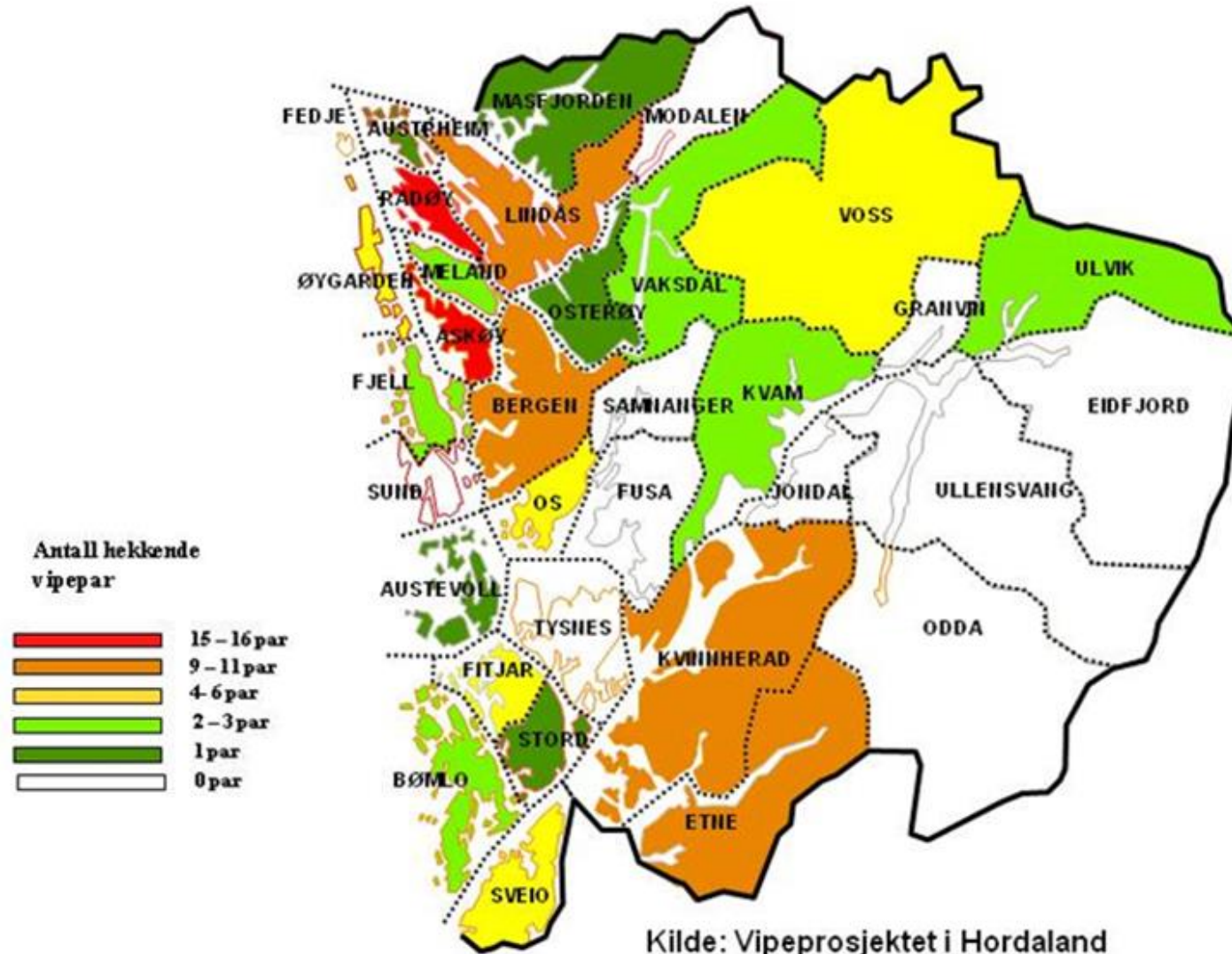

25.03.2022

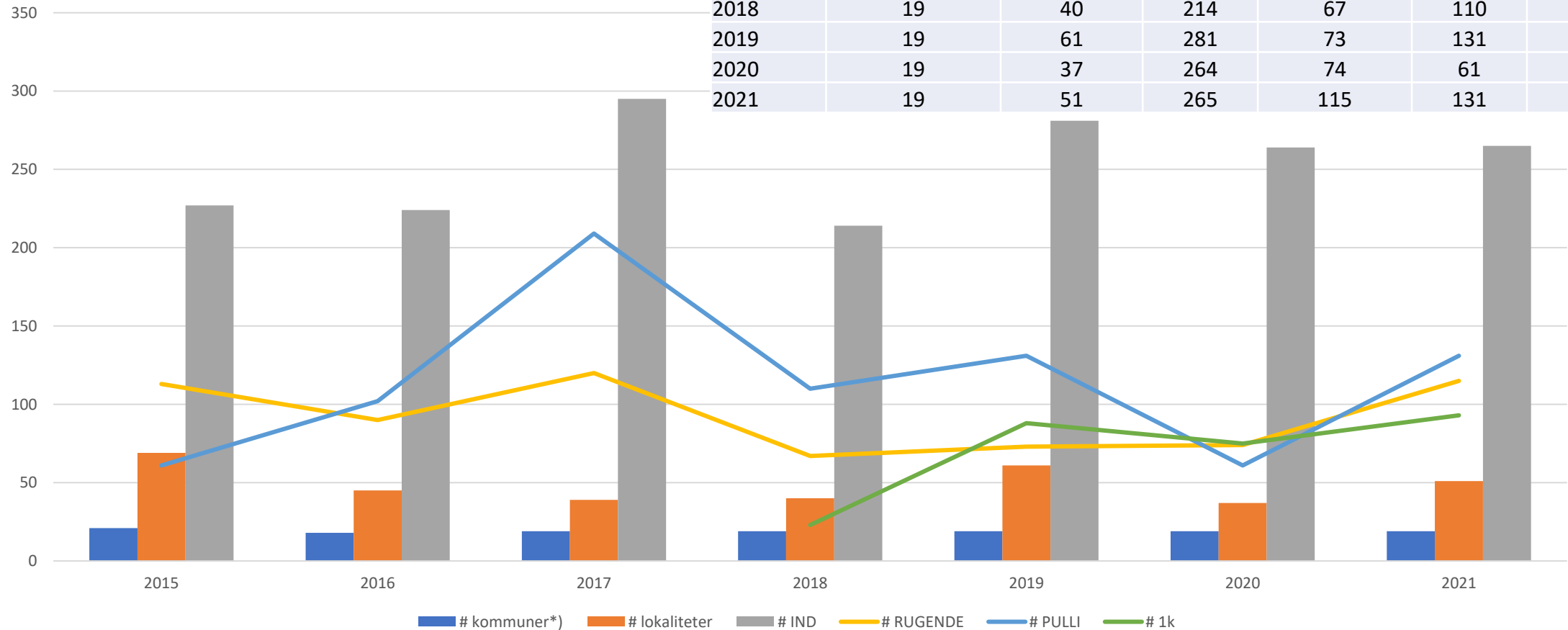
Birdlife Hordaland - Vern vipa i Hordaland

Bestandstall i Hordaland 2015

Antall vipper observert i Hordaland fordelt på antall kommuner og lokaliteter

	# kommuner*)	# lokaliteter	# IND	# RUGENDE	# PULLI	# 1k
2015	21	69	227	113	61	
2016	18	45	224	90	102	
2017	19	39	295	120	209	
2018	19	40	214	67	110	23
2019	19	61	281	73	131	88
2020	19	37	264	74	61	75
2021	19	51	265	115	131	93

*) = gammel kommuneinndeling

Prioriterte lokaliteter

Kommune	Ant.individ	Rugende	Pulli	1k
Nordhordland				
Askøy	51	30	50	30
Alver*)	44	10	2	0
Austrheim	6	2	1	0
Øygarden	12	5	11	9
Midthordland				
Austevoll	10	4	0	0
Bergen	19	8	9	7
Bjørnafjorden	10	5	10	10
Fjell	6	3	4	4
Voss/Hardanger				
Kvam	1	0	0	0
Ulvik	6	3	3	0
Voss	4	2	0	0
Sunnhordland				
Bømlo	4	2	3	0
Etnes	8	1	2	2
Fitjar	13	0	5	5
Kvinnherad	60	36	26	26
Stord	5	2	5	7
Sveio	6	2	0	0

25.03.2022

Birdlife Hordaland - Vern vipa i Hordaland

Vernar om vipa

På Sætre på Halsnøy har vipa heldigvis fleire gode vener.

TEKST OG FOTO: JONN KARL SÆTRE
jonnkjar@kvinnheringer.no

I straumen av triste nyhende om stadig fleire truga artar, er det godt å vita at den raudslitta vipa har trufaste vener nokre stader. Heiltidsbonde Harald Sætre Arnevik på Sætre på Halsnøy er ein av dei.

– Eg har vore oppteken av vipa sidan eg var liten, og som bonde har eg alltid tatt omsyn til vipeveir og vipeungar, fortel Arnevik, medan han peikar ut store og små viper rundt om på grasbakkane.

Over oss flyg mange viper på vipa sitt spesielle vis, og lagar dei karakteristiske lydane sine. Kvar vår, i månadskiftet februar/mars, blir Harald glad når han høyrer at vipa er komen.

– Lyden og synet fortel meg at no er vinteren på hell, og våren i anmarsj. I år kom vipa 26. februar, fortel han.

Tar omsyn

Harald følgjer godt med når vipa kjem. Ikkje berre fordi han er glad i arten, men òg for å notera seg kor dei lagar reir. Som bonde skal du vera ganske observant om du vil unngå å knusa vipeegg og vipeungar. Både gjødsling og slått må utførast med ekstra omhu når du er ven av vipa.

– Der borte ser du at eg har utsett gjødslinga, forklarar Arnevik, og peikar på eit område der graset ikkje er så frodig.

Også førsteslått blir gjerne utsett litt av omsyn til vipeene. Og sidan dei likar å hekka i nærleiken av dammar og fuktige område, har Arnevik sett noko drenering på vent eit par plassar.

– Vipeungane blir ikkje mata av opphavet, så dei må ut og finna maten sin sjølve. Difor likar dei seg nær fuktige plassar der det er meir insekt og larver. Tørkåret i fjor var eit dårleg år for vipa. Alt i mai var det brått vekke – vanlegvis er dei her til juni/ juli, fortel Arnevik.

Sidan vipeungane må leita etter mat, er dei heile tida truga av kråke, mase, rovfuglar – og på fastlandet også rev. Dermed vil vipa helst også ha høgt gras i nærleiken, for at ungene skal kunna gøyma seg når det trengs. Dei vaksne vipeene er òg avhengige av å vera ein flokk, slik at dei kan samarbeida om å varsla når det er fare på ferde.

Reitt etter at ungene er klekte, breier vipeemor vengene rundt ungene når det er kaldt og når det regnar, fortel vipevenen. Fuglemdørene held seg i lag med ungene i tre-fire veker før avkommet klarar seg heilt på eiga hand.

– Blir dei første egga øydelagde eller oppetne, kan vipa leggja egg oppilt tre gonger same sesongen. Men det beste er å passa på at den første klekkinga går bra – det gjer det enklare for meg, fortel Arnevik.

Gøymar seg

Me får auge på ei vipe og to ungar på eit ope område der det er grofta og sprøtta. Vipevenen gjer eit forsøk på å finna ein av ungene, men dei er utruleg flinke til å gøyma seg.

Arnevik er van med å bera på vipeungar, særleg i førsteslått. Med 14–15 vipeveir i området der han slår gras, blir det vipestopp med ujamne mellomrom.

- ➔ **TIDLEG KJØKAST:** Eirik (8) får halda vipeungen som pappa Harald Sætre Arnevik har fanga.
- ➔ **SPANKULERER:** Vipa er ein kjend og kjær gjest i tunet.
- ➔ **EIN FUGL I HANDA:** Bette med ein vipeunge i handa, enn ein i slåmaskina.

– Når ei hekkande vipe flyg opp framfor traktoren, stoppar eg og leitar fram ungene. Så ber eg dei eit godt stykke inn på området der eg har slått, slik at dei ikkje rekk å gå tilbake i det høge graset før eg kjem med slåmaskina i neste runde.

No er vipa såpass stadunden at ho hekkar ofte om lag på same staden som året før. Det hjelper når bonden skal ha oversikt på kor han må vera varsam.

– Kvifor er du ekstra oppteken av vipa? – Då eg var liten var eg fasinert av fjørfargen og hovudpryden. Og så er det litt spesielt at dei klekkjer nærast rett på bakken. Då egkyrde ut meg tidlegare i vår, lagar voga litt spor i bakken. Ein stad hadde ei vipe laga reir i eit hjulspor og brukt sporet som to av veggene i reiret, og berre laga to «veggar» sjølve. Etter fire dagar var det tre egg i det reiret, fortel Arnevik. >>>

Vipevaktaren

Fiskeriministeren likte ideen

Denne vika SAK Eide Fiskebruk kjem til å presentere det fjerde og viktigaste utvalget sitt. Kjell Inge Røysland, Harald Tone Bræk, – Det fårst eg tenke på og så kjemmer ut ei utvaldning. Vitebakkane.

Gjekk for BKK

Etter mange år har det gått, og det er det BKK-utvalget som er i fokus. Det er det BKK-utvalget som er i fokus. Det er det BKK-utvalget som er i fokus.

Nye rutinar på plass

Etter mange år har det gått, og det er det BKK-utvalget som er i fokus. Det er det BKK-utvalget som er i fokus. Det er det BKK-utvalget som er i fokus.

REPORTASJE / Vipevener

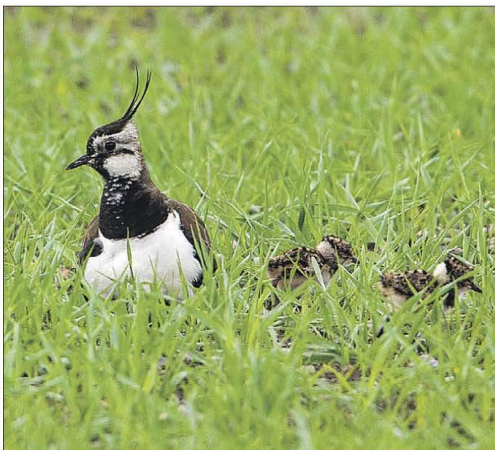

Etter mange år har det gått, og det er det BKK-utvalget som er i fokus. Det er det BKK-utvalget som er i fokus. Det er det BKK-utvalget som er i fokus.

Syng på det siste verset

Vipa legg vanlegvis fire egg og reiret er godt kamuflert.

Vipa kjem med våren, men er blitt stadig meir sjeldan her til lands.

FOTO PRIVAT

Utstyrt med kikert og ein god porsjon fuglekunnskap er Tore Grindheim (t.v.) og Terje Håheim på leit etter vipar for å registrera hekking i Etne og dei er glad for å ha funne årets første reir på eit jorde i Etne sentrum.

FOTO: IRENE MALAND HARALDSEN

Vipa er på retur over heile landet, og nå vil Fylkesmannen i Hordaland utføra ei kartlegging over tre år av hekking, blant anna i Etne kommune.

IRENE MALAND HARALDSEN

Dei siste 15-20 åra er det registrert ein tilbakegang på rundt 80 prosent for vipebestanden i heile

landet. Rogaland står fortsatt som det viktigaste fylket for vipa, men også her er bestanden nærast halvvert. I Hordaland har det karakteristiske værteiknet hatt sitt tyngdepunkt i Bergensdistriktet, på Voss og i Etne.

I 1994 vart det registrert rundt 50 par i området aust for Etne sentrum, men i dag er det svært få att.

— Frå 1994 og til 2012 er det registrert nedgang over heile landet, og me veit ikkje kor mange vipar som stoppar for å hekka

i dag her i Etne. For var vipar vanleg her, men nå er det svært få igjen. I fjor hadde eg berre eitt par i kornåkeren min, fortel hobby ornitolog Terje Håheim frå Etne som er blitt kontakta av fylkesmannen i Hordaland til å delta i eit registreringsprosjekt for å fastslå bestanden av vipa.

Kartlegging

Med seg på kartleggingslaget har han Tore Grindheim, og saman skal dei to fugleinteresserte etnebuane finna ut kor mange vipar

som slår seg ned i bygda for å hekka.

— Me ynskjer også tips frå folk om eventuell hekking, seier Håheim og ber dei som observerer vipar om å ta kontakt.

Trua fugleart

Det er fleire årsaker til av vipa er blitt meir og meir sjeldan både her til lands, og i andre deler av Europa. Studie viser at den største trusselen kjem frå auka intensivering innan landbruket, tap av fuktig grasmark og øydelegging

av verdifulle naturområde. Overgang frå produksjon av høy til siloslått har auka, noko som har sett hekkeområda for vipa i fare.

— Jordbruket må nok ta sin del av ansvaret. Grasproduksjon har auka og fugleungane overlever ikkje slåmaskinen. Frå egg til flygedyktige ungar går det rundt to månader. Derfor er det ofte mest vellukka når egg vert lagt på gjenlegg som er sådd om våren, sidan desse ekrene ikkje blir slått for i juli, seier fugleeksperten frå Etne.

Blir bestanden for liten, har fuglane dårlegare sjanse til å verna seg mot rovdyr og andre fuglar. Vipepar samarbeider om å verna ungene sine, og blir dei vaksne fuglane i fåtal, kan blant anna både kråker og gråmårer forsyne seg av dei små fugleungane.

Tilrådde tiltak

Ei vipe kan bli opp mot ti år gamal, og kjem igjen til same staden for å hekka.

— Finn vipa ein fin stad å

hekka så kjem ho igjen år etter år. Men blir avkommet drepen, finn ho seg ein ny stad, seier Håheim.

Fagfolk tilrår restaurering og bevaring av våtmark, samt tilbakeføring til mindre intensivt jordbruk i enkelte område som tiltak for å få vipa tilbake i den norske fuglefauna. Område som blir liggjande brakk midt i jordbruksmark,

vil gje ein tilfluktsstad for både vipa og andre fugleartar, og er eit anbefalt tiltak for å sikra bestanden.

« ynskjer også tips frå folk om eventuell hekking

Merking av vipereir tidleg i hekkesesongen, og flytting av reir er tiltak bøndene sjølv kan bidra med, og når jordene skal spreast med møkk, kan det vera lurt å dekkja reira med ei botte mens spreinga held på.

Vipa og Vangsgutane

Sola skin i bronzen til ei vipa i Lindås kyrkjepark. Stolte strilar og vaksne Vangsgutar er samla for å heidra ho.

Henter følgende fra BT: 29. JUNI 2020

"Det er jonsokdagen. Kring femti menneske har samla seg for å vera med på avdukinga av ei byste av ei vipa i Lindås kyrkjepark.

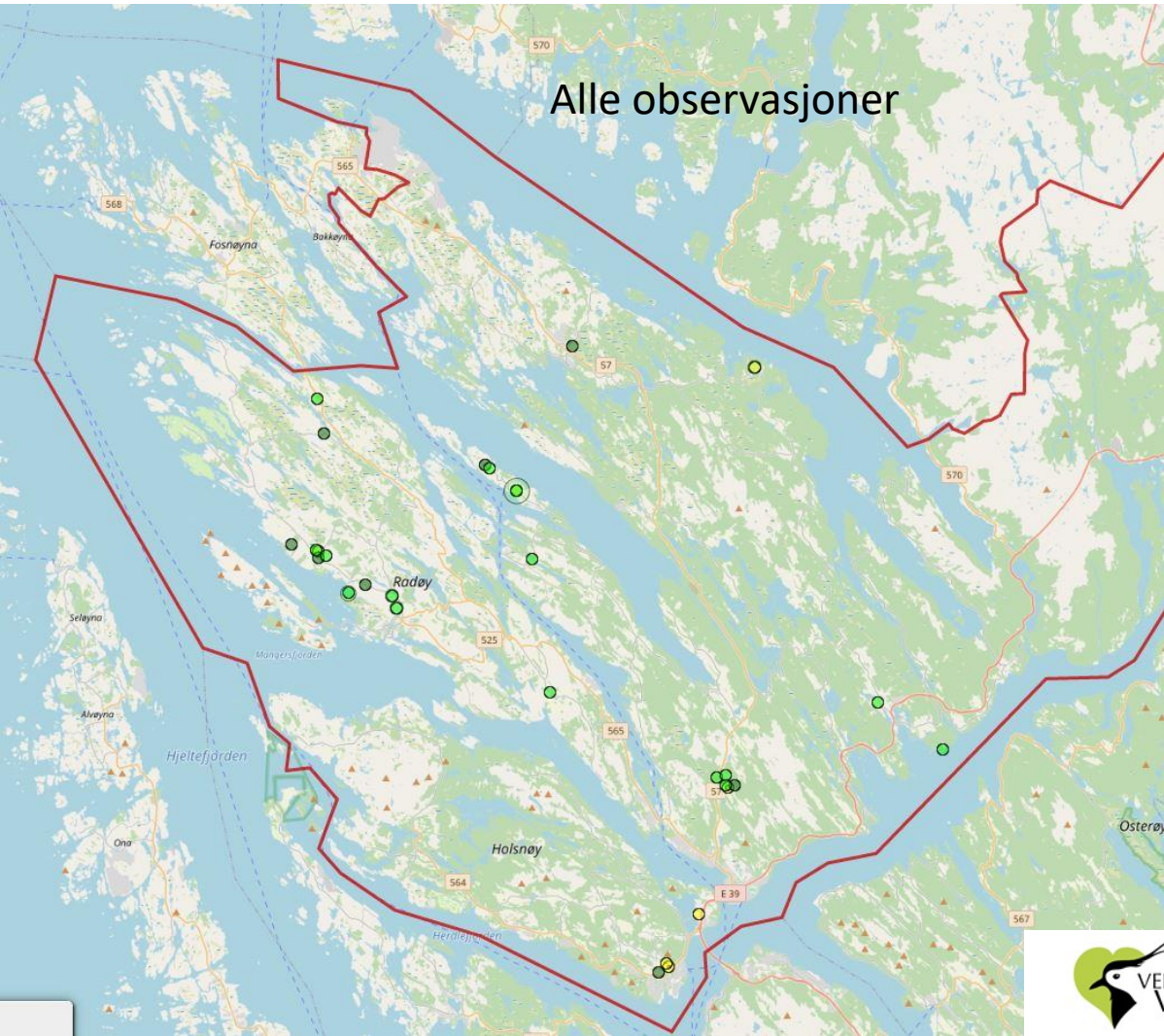
Før avdukinga las Askeland ei hylling til vipa laga av Karstein Stene. Den startar slik:

«Eg er vipa, eg har budd på Lindås i mange hundre år, og kjenner godt denne vakre grenda.

Før i tida var me mange tusen viper som kom hit for å bu her nokre vår- og sommarmånader. Me kom frå varmare strøk hit i mars månad, og tok bustad på **Lonemyrane, mellom Lindås og Fanebust.** Me bygde våre heimar i våtmark og lyngkratt, her avla maken min og eg ungane våre, og budde på Lindås som familiar, inntil det tok til å verta haustartid; då for me herifrå, til varmare strøk, men berre for å koma att til neste vår.»

"No er det knappast at viper på Lindås" kommenterer Askeland til slutt.

Alver kommune 2021

Tjeldstømarka naturreservat

Vestevågen

– Unneland er svært viktig for vipa

VIKTIG OMRÅDE: Harald Simonsen i Norsk Ornitologisk Forening opplyser at vipebestanden er på veg ned i Unneland er eitt av områda som er svært viktig for vipa. Foto: Arvid Rønne Tveit

Stort flertall for å redde vipene i Bergen bystyre

Bystyret fattet følgende vedtak 23.10.2018

Bystyret er bekymret for utviklingen av vipebestanden i Norge, og ber byrådet legge frem forslag som sikrer fortsatt hekkende vipere i Bergen kommune. Som eksempler på tiltak er støtteordning for vipevennlig landbruk etter modell fra Karmøy kommune og reetablering av våtmarker og nedbrenning av sitkagran, som gjort i Askøy kommune.

Det er svært få stader att i Hordaland vipa hekker. Unneland er ein av dei viktigaste.

Ronny Bertheim
ronny@bygdanytt.no

– Unnelandsneset er ein av svært få plassar i fylket og Bergen der folkjekjære vipa fortsatt held stand. Vipebestanden elles i fylket fall med 21 prosent frå 2015 til 2016, seier Harald Simonsen i Norsk Ornitologisk Forening til Bygdanytt.

– Meld frå

No nærmar hekkeseongen seg for fullt, og Simonsen håpar dei som observerer viper melder frå til foreninga om dette.

– Alt i 2006 var vipa klassifisert som sterkt utryddingstruga. Det har ikkje blitt betre sidan, og det er grunn til å frykta at fuglen kan forsvinna heilt frå faunaen vår, seier Simonsen.

– Kvifor har dette skjedd?

– Naturlandskapet vårt er utsett for store endringar. Vegbygging, industri og landbruk gjer levevilkåra for vipa ubrukelege mange stader. Det er trusl at det ikkje er større plass til ein slik fugl i fylket vårt, seier Simonsen.

Teljeprogram

Men det gjeld ikkje Unnelandsneset.

I dei to siste åra har tre til fem hofugl vore på reir. Minst tre hoer fekk fram ungar i 2015 og 2016, noko Simonsen karakteriserer som eit positivt resultat sett i samanheng med sviktande reprodusjon og stor tilbakegang i vipebestanden dei siste ti åra.

Norsk Ornitologisk Forening har eit stort teljeprogram gåande over heile Hordaland, og bestanden går berre ein veginnedover.

I fjor registrerte prosjekteti 16 av 33 hordalandskommunar kun 89 rugande fuglar. Det blei talt 102 kyllingar.

Tala for 2015 var 113 rugande fuglar og 61 kyllingar. Samla sett har vipebestanden falle med 21 prosent frå 2015 til 2016.

– Svært alvorleg

– Vi jobbar no intenst med grunneigarar og myndigheiter for å finna løysingar for å unngå ei total utrydding av denne heilt spesielle fuglen. Når det gjeld Hordaland er utfordringane spesielt store og unike, og vi fryktar at fuglen blir borte frå nærområdet vårt, seier Simonsen.

Simonsen opplyser at vipa er kára til «Årets fugl» både i 1994 og 2012, og sidan ho er lett å kjenne igjen, er ho blitt ein svært folkekjær art.

– Vipa er også ein viktig indikator på om vi tar vare på og forvaltar kulturlandskapet i Hor-

daland på ein god eller dårleg måte. Dessmei kunnskap vi har, jo betre sjansar har vi til å hjelpe vipa å overleva, seier Simonsen.

Godsterminalen

Unneland er eitt av områda som er aktuelle for plassering av ein framtidig godsterminal, og skulle det skje, vil det neppe vera særleg positivt for vipebestanden her.

Men flyttinga frå Nygårdstangen vil ikkje skje med det første. Ein rapport frå Dovre Group og Transportøkonomisk institutt føreår at godsterminalen i Bergen kan vera på Nygårdstangen heilt til 2040 ders som denne blir oppgradert.

Og til Bygdanytt på Arna stasjon i samband med Nasjonal transportplan opplyste statsministeren at saka om plassering av ny godsterminal truleg vil måtte stå over fleire planperiodar.

I Bergen vedtok bystyret at ei plassering av godsterminalen på Unneland har uheldigare konsekvensar for naturmiljø, dyreliv og landbruk og at kommunen avviser dette alternativet.

MAN GE VIPER: I fjørre vekte såg Harald Simonsen helle 13 vipere på Unneland, der om lag halvparten av dei var på gjennomreise. Foto: Harald Simonsen

Nesvika naturreservat

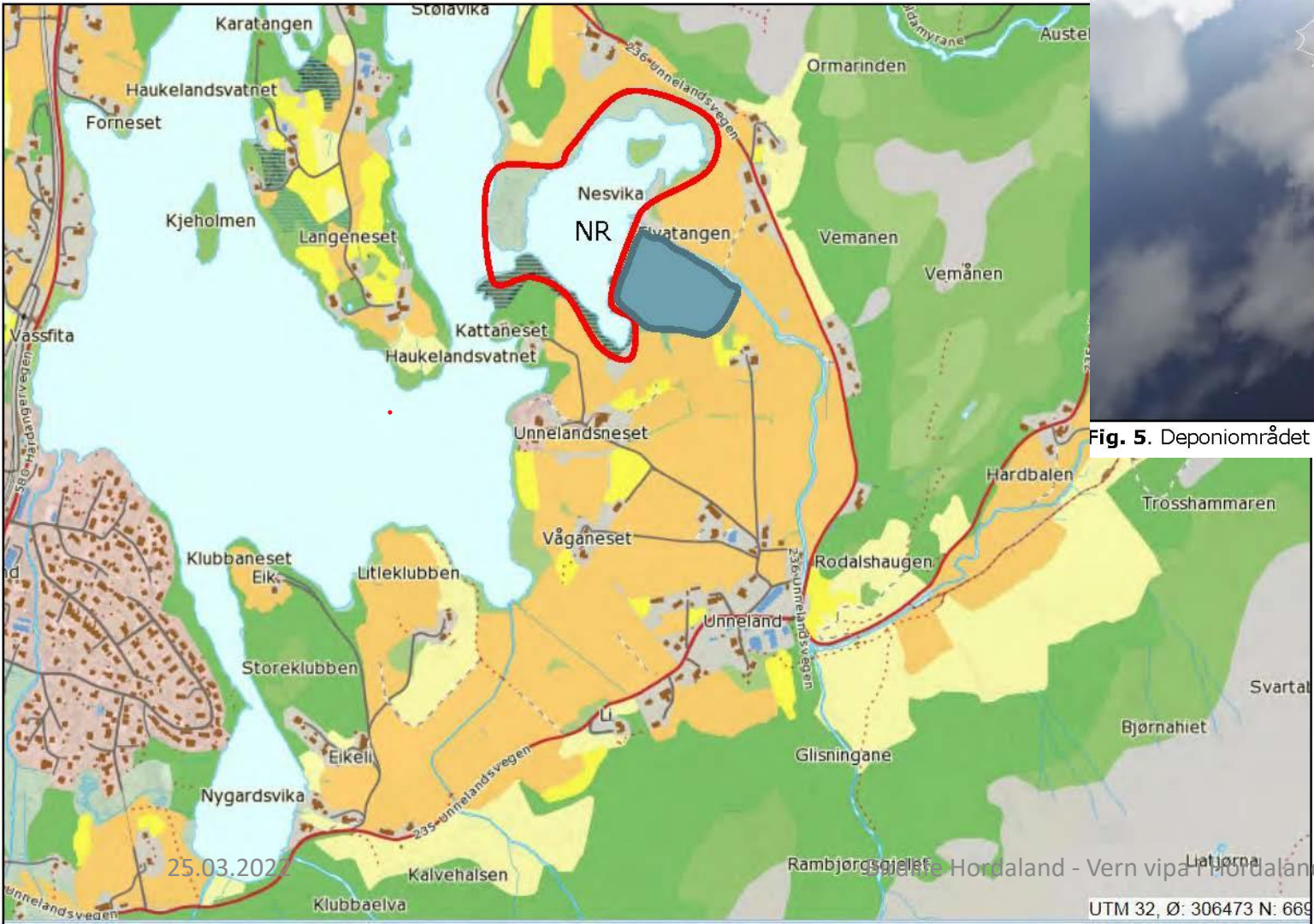

Fig. 5. Deponiområdet på Unneland før oppstart av anleggsarbeidet. 9. august 2019. Foto: Veidekke AS.

Stort flertall for å redde vipene i Bergen bystyre

Bystyret fattet følgende vedtak 23.10.2018

Bystyret er bekymret for utviklingen av vipebestanden i Norge, og ber byrådet legge frem forslag som sikrer fortsatt hekkende vipere i Bergen kommune. Som eksempler på tiltak er støtteordning for vipevennlig landbruk etter modell fra Karmøy kommune og reetablering av våtmarker og nedbrenning av sitkagran, som gjort i Askøy kommune.

Side 10
Gjensyns glede
i barnehagen

Side 10-17
Trim og opplev
skjulte turperler

Har fått rydda opp i gamle søppelsynder

Leit halvt år er det jobba intenst med å rydda det gamle avfallsdeponiet på Neset på Ummeland.

Side 3
Mange vil ha
jobben med
ny bydelspark

Side 5
Alvorleg
korona-
nedtur

Side 6
En person er
armeldt etter
Osterøy-brann

Byggeleiar Endre Hausvik i Byrnjåe-etaten til kommunen seier det er godt nøgd med det som er gjort.

Det var ikkje lett å sjå at Neset har ein trist fortid som avfallsdeponi. Dette bildet blei tatt før arbeida starta.

Her ser ein dukene som er lagte ned.

Området snart ikkje til å kjenna att.

Avfallsdeponiet er ferdig sanert

Det har kosta om lag 40 millionar kroner og jobben har tatt eit halvt år. No er endeleg dei gamle syndene på Ummeland utbetra.

På Neset på Ummeland, like ved Solhøse gård, har det vore eit nelligt kommunalt avfallsdeponi som var i drift frå 1969 til 1977. Her er det deponert 120 000 m³ avfall på eit 40 dekar stort område. Det utgjer mellom 10 000 og 12 000 lastebullar med avfall. Det er Byrnjåe-etaten som har stått bak arbeidet med å rydda bort alt avfall som ligg i stranda, medan det er Veidekke som vann oppdraget med å utføra arbeidet. Dette deponiet er eitt av fleire

Det er blitt utruleg fint her. Og det er ekstra kjekt å sjå at det er ein del fuglar her

Endre Hausvik

kommunen har for å miljøensere gamle avfallsplassar der det finst fare for forureining.

Reine massar
På Neset har deponiet blitt dekkja til med reine massar og blitt til dyrkar mark. Men, massane har ikkje berre blitt dekkja til. Randsana mot Haukelandsvatnet er renska for avfall og blitt elubekært som våtmarksone. Etersom avfall er framleis ligg på staden, er det ikkje berre dekkja til med mykje jord. Det er også lagt ned kraftige dukar. Byrnjåe-etaten har under anleggspærioden tatt prøver av jord og vatn for å sjekka forureininga, og også no når alt er ferdig vil dei framleis bli tatt prøver for å sjekka forureininga.

Vipa på plass
Byggeleiar Endre Hausvik i Byrnjåe-etaten tar Bygdanytt med på ein runde rundt i området, og det er openbart at kommunen er godt nøgd med det som er gjort. – Ja, vi er det, særleg fordi det

er blitt utruleg fint her. Og det er ekstra kjekt å sjå at det er ein del fuglar her, fortel Hausvik. Medan vi går mot vatnet lettar eit par vipar for å koma på trygg avstand. Vipa har status som sterke trugs i Norge, og vipsene på Ummeland ser ut til å vera i gang med ein innsats for å beta på det. Berre eit lite steinkast unna er det sett opp ei lita bygg med støtte frå Fylkesmannen. Her er plan en atomnologar- og andre-kan ta plass for å kikka på fuglelivet.

Påskinner
Det er også laga dammar i stranda til Nesvika og tatt vare på eit tre, og alt vil medverka til at ein oppnår ideelle tilhøve for insekt som blir mat for fuglar. – Vi har også i samråd med vassreguleringa heren lagt ned stonar langs øvre for at fisken mellom anna skal ha litt gøyne-stader. Vi har sjølve sett ein del fisk her, seier Hausvik.

– Har prosjekta gått på skinner?

– Ja, det vil eg seia. Samarbeidet med Cowi, Asplan Viak og Veidekke har vore svært bra, og alt har blitt ferdig når det skulle. Òg økonomisk har det gått bra, og det ser ut som jobben er utført for mindre enn det som var sett av. Men det er litt for tidleg å slå fast, presiserer Hausvik.

RONNY BERTELSEN
ronny.berelsen@bygdanytt.no

Slik ser Neset ut etter at Veidekke er ferdig med saneringsjobben.

FOTO: ALLE DRONNEFOTO: VEIDEKKE

Startar opp att produksjonen

«Vi har eit ansvar for å halde hjula i gang og bidra til matproduksjonen».

Det skriv Lerøy Fossen i ei melding. Onsdag, april var det kjent at Osterøy kommune fekk bekrefta sine to første tilfelle av koronavirus smitta. Litt seinare, samekveld blei det klart at dei to smitta jobba ved Lerøy Fossen på Osterøy. Måndag starta Lerøy Fossen opp att produksjonen gradvis. Dei har hatt, og vil framleis ha, ein tett dialog og oppfølging frå smittevern lege og korona teamet i Osterøy kommune. Osterøy kommune slår ty på si Facebook side at smittevernlegen og har god dialog opp mot fylkeslege og Folkehelseinstituttet angående trusler på bedrifta og oppfølgings av det.

Krister Hoas, samfunnskontakt Lerøy Seafood Group, skriv dette i presserelating: «Lerøy Fossen er ei samfunns-kristisk verksemd med samfunns-kristisk funksjon. Vi har eit ansvar for å halde hjula i gang og bidra til matproduksjonen, samt trusleskald i vi ta vare på omsynet til sikkerheita til våre tilsette, lokalmiljø og koronasmitta. Bestemtinga om oppstart er teke i samråd med lokale smittevernmyndigheit og ordføraren i Osterøy kommune. Då vi valde å utsette oppstart av produksjonen på Lerøy Fossen, var det ein omsyn til våre tilsette si sikkerheit og for å redusere risikoen for smittespredning så mykje som mogleg. Som næringsdrivar har vi meget sterke læren til høgelse. Dette er førsteke med koronakrisa.»

ERIK STØVERUD
erik.stoverud@bygdanytt.no

Måndag startar Lerøy Fossen opp att produksjonen gradvis. FOTO: ANDEAS TOTLAND

FAKTA ► HAR GJORT YTTERLEGARE GREP:

- Reglar om karantene og isolasjon er overhaldt.
- Tilsette skal ikkje ha nærkontakt i produksjonen, naudsynt smittevernutstyr vil bli brukt.
- Tiltaka er godkjent av kommuneoverlegen i Osterøy kommune.
- Pålegg og anbefalingar frå nasjonale, regionale og lokale smittevernmyndigheit er fulgt.

Astrid (5) fikk begynne på nyoppussede Nordnes skole
NYHETER // SIDE 8

Tok inn på hotell for å slippe braket i fadderuken
NYHETER // SIDE 10-11

BRANN: At Daouda Bamba bommer, er Branns minste problem. Det er Fredrik Haugen som er i trøbbel.
SPORT // SIDE 20-21

Sanering av bossfylling kan ha ødelagt matjorden hans

30 dekar med jordbruksjord kan være ødelagt etter at kommunen brukte 55 millioner kroner på sanering av en gammel bossfylling, viser en rapport. Nå fortviler bonde Frode Berge Larsen over ødelagt avling.

NYHETER // SIDE 6-7

«Dreneringen er for dårlig, slik at det står vann over eller rett under bakken. Da «drukner» røttene. Dessuten er det for lite mold i massene som er brukt.»

25.03.2022

Kommunen brukte 55 millioner på å sanere gammel bossfylling. – Mislykket, mener ekspert.

PÅL ANDRÉAS MELAND
pa@naelnd.no
fot: SILJE KATRINE ROBINSON

– Jeg skjønner ikke hvorfor ikke kommunen kunne lytte til sunt bondevett. Da hadde vi unngått dette her, sier Frode Berge Larsen. – Eieren av 30 leaset gård på Umeland i Arne ser misfornøyd ut over det som skulle vært slåttemark. Her stikker bare noen pistrete, gule små gressbå opp. Ellers er bakken preget av grus (blandet litt) jord. Man skulle tro det hadde vært en tøffesommer, ikke den våteste juli på flere tiår. Gresshøyden på andre siden av veien vitner om det siste. Der måler vi 40 centimeter høy grønn gress, og da er det allerede slakten gang i sommer. – Her vil det ikke gro noe i år, og neppe neste år, heller, sier Trygve Torsteinen i Norsk landbruksrådgivning fast.

Han har laget en rapport om tilstanden på jordbruksarealet etter at kommunen har gravd opp alt og fylt på med nye masser. **Boss i kulturlandskap** lide bare er det dødt gress, her og der stikker det også opp noe gammelt plastboss. Rester av poser og en gammel klorn-flaske, for eksempel. «Ørkenen» vi står på slujer nemlig en dyster fortid. Fra 1959 til 1977 var det bossfylling for Arna. Den gang gravde man nett og slatt med bestvallet i dype grøfter, før man dekket med jord over. «Ute av syne, ute av sinn» var tankegangen som virker nesten uforståelig i dag. – Vi ser tv-bilder av stjernebossfyllinger i Bangladesh og India, men vi var ikke noe bedre selv i gamle dager, sier Larsen. Etter at man sluttet å dumpe

Jeg skjønner ikke hvorfor ikke kommunen kunne lytte til sunt bondevett. Da hadde vi unngått dette her.

Frode Berge Larsen

bossen i kulturlandskapet på Umeland, ble avskot brukt som slåttemark. Laget med jord oppå bossfyllingen produserte bra med gress. **Kostet 55 millioner** Larsen kjøpte gården i 2013, og har bygget opp en mangslungen drift. Sauei, jordbær, grønnaker, turisme og arbeidstrening er noe av det han driver med. Kort tid etter satte Bergen kommune i gang et stort program for å rydde opp i fortidens synder, og sanere de mange gamle bossfyllingene rundt om i kommunen. Den mest kjente er Slette-

Larsen brukte de neste ukene til å plukke stein, og så gress. Målet var å få toslått i kommunen og dermed egenprodusert fôr til sauei. Men nesten tre måneder senere er det helt dødt. – Dette kan kun brukes til campingplass, ikke til grasproduksjon, sier Torsteinen. Han konkluderer i sin rapport med at avlingsskaden er 100 prosent, og at det ikke kan forventes noen avling neste år uten omfattende tiltak. – Der som ikke noe gjøses, er det ødelagt som jordbruksareal for alltid, og det ville være en skam, sier han. Arslåven til at det er blitt sånn er tross alt, mener han. Dreneringen er for dårlig, slik at det står vann over eller rett under bakken. Da «drukner» røttene. Dessuten er det for lite mold i massene som er brukt. **«Tydelig forurensning»** Massene som skulle drenere stammer fra tunnelboremaskiner som gravde ny tog tunnel gjennom Jirien. Det har fungert dårlig, sier Torsteinen. – Det har vært mislykket, rett og slett. Massene er for tørre, og slipper ikke vann igjennom. Torsteinen sier at kommunen og i tillegg får mest Asplan Viak nothet hatt en plan, men at den rett og slett ikke har fungert. – Det må lages bedre drenering og kjøpes på mer jord for å få dette til å fungere, sier han. **Dødt gress** Arbeidene var ferdig i april, og

Larsen er misfornøyd med en rekke andre forhold. Blant annet er en grusvei støttet av anleggsmaskinene, og det er satt opp noen avløpskummer som kan skade slåttemarker. Nede ved vannet er det også bygget tre rensedammer som både skulle bidra til å hindre forurensning og fungere som habitatt for fugler. – Men de er altfor grunne, og jeg har ikke sett en eneste fugl der, sier han. Biolog Arnold Håland i NNI Resources laget i mai en rapport som konkluderte med at rensedammene ikke fungerte. **Her vil det ikke gro noe i år, og neppe neste år.** Trygve Torsteinen, Norsk landbruksrådgivning

«Det er i mai 2020 flere punkter i rapporten som tydelig forurensning, noe som påvirker vannkvaliteten i naturreservatet i Heggtvretning» skriver han. – Det virker som om det meste er gjort galt i dette prosjektet, sier Larsen. **Avviser fall** I sitt tilsvar til Larsens merknader, skriver kommunens prosjektleder blant annet at om midnholdet i tillegg er en blanding

Det er overvann mange steder, og vannet ser ikke ut til å renne unna i tilstrekkelig.

som er kommet frem i en lang dialog med grunneier og hans konsulenter. Vår slutt rapport kan dokumentere at resultatene er gode nok. Kommunen mener også at rapportene som grunneieren har fått utarbeidet «er selvmotsignede på enkelte punkter og tar ikke hensyn til tidligere avklaringer». Prosjektlederen viser til at det at det er et tidligere bossepongi gir forringelse fremfor andre ønsker. «Totalt sett har området fått et betydelig løst» skriver kommunen. **– Tar lærdom** Byrådd for miljø og byutvikling, Thor Haakon Balde (MDG) sier at kommunen skal gjøre det som er dens ansvar for å få jordbruksjorden i stand. – Det er viktig å ta vare på og utvikle landbruken i Bergen. Vi skal gjøre vårt for å få jorden i stand til landbruksformål, sier han. – Hvordan skal det finansieres, i så fall? – Det må vi komme tilbake til. – Kommunen har flere store prosjekter der bossfylling skal saneres. Vil dere ta lærdom av erfaringene fra Umeland når disse skal ryddes? – Vi tar lærdom av alle prosjekter vi gjennomfører, også erfaringene vi har fått fra Umeland, svarer Balde.

Ved det nye avløpsrøret har det samlet seg en brun, illeluktende væske. Larsen vet ikke om det er forurensning eller noe organisk.

Rester fra bossfyllingen under bakken dukker fortsatt opp. Dette er en gammel klornflaske.

Frode Berge Larsen finner få tegn til liv på jordbruksarealet som kommunen overtok i vår. 30 dekar kan være ødelagt, ifølge rapport. I bakgrunnen ser vi jordberøringen og gammel slåttemark, slik det skulle vært her også.

Endre Hovdsland - Vennligst, prosessering

Unneland

■ Bonden som tok initiativ til omstridt Hordnes-utfylling:

– Tradisjonell gårdsdrift blir «miljøkatastrofer» på Facebook

FØR: Dette arealet på Hordnes har Atle Mildestveit søkt om å få fylle opp med masser. Saknaden har blitt avslått av kommunen.

NÅ: Deponiet

ETTER: Slik ser det ut på en av de ferdige markene som Mildestveit har opparbeidet. Denne ligger like ved steindeponiet til E39.

FANAPOSTEN ONSDAG 15. JUNI 2017 KL. 19.30 20.00 KR. 20,- inkl. avgift

HORDNES: Aktivt landbruk er den beste måten å skjerme Hordnesskogen mot fremtidig nedbygging, mener Hordnes-bonde Atle Mildestveit. Han styrer unna debatten om jordtippen på Facebook.

Av Terje Bringsvor Nilsen
terje@fanaposten.no

Atle Mildestveit

På Facebook-sidene «Fanafolket» og «Mot Godsterminal i Hordnesskogen» blir steinutfyllingene på Hordnes diskutert heftig om dagen. Mange er sinte på støy og støvplagene fra massedeponeringen. Andre er bekymret for natur og dyreliv når stein og jordmasser fra E39-prosjektet dumpes i det som for var fredelig natur og slåttemark.

Det hele har kulminert med avisoppslag om utslipp som har misfarget Fanaforde, hengemyrer som enkelte mener er til fare for barn og dyr, og om støy som

gjør livet surt for de nærmeste naboene.

■ Bjellen henger på meg

Mens Statens vegvesen er ansvarlig for det digre deponiet med 1,3 millioner kubikk stein i Hordnesskogen, er det hovedsakelig bonden Atle Mildestveit som er initiativtaker for jordfyllingen lenger ute på Hordnes.

– Den bjellen henger på meg, sier Mildestveit når Fanaposten ber om å slå av en prat med den

tidligere assisterende rektoren på Stend.

Hordnes-bonden unngår å delta i debatten om jordfyllingene på det sosiale mediet. Å slåss mot alt det som blir skrevet er nytteløst, sier han.

– Det er greit at folk er engasjert, men det er mye som skrives som baserer seg på følelser og ikke fakta. Det kan ikke være tilfelle, følelsesladde innlegg på Facebook som skal bestemme hvordan vi skal drive landbruk her ute. Det vi driver med er i bunn og grunn tradisjonell gårdsdrift, men det fremstilles jo som miljøkatastrofer, sier han.

Tror vipene klarer seg

Ett eksempel, mener han, er de utrydningstruede vipene. Flere hevdet at de har fått trang kår i Hordnesskogen etter at utfyllingen av stein og jord startet.

– Det fremstilles som at de er truet av dette prosjektet, mens

faktum er at om jeg hadde ligget igjen, så hadde de ihv forsvunnet. Man kan alltid gjøre ingenting, men det er nødvendigvis best. Jeg ser at de flytter på seg i området, både på min eiendom og på kene ved det tidligere bosseter. Der det er gressmark, der vipper, og det er nettopp det ger her. Det er faktisk mange som legger egg på fyllingen, tar vi hensyn til, sier Mildestveit.

Bonden tar på seg ansvar for utfyllingen ved Gråmyrs det som i plandokumentet «Hordnesskogen deponi», gjerne omtales som «R heimstippen» etter entreprenør Romarheim AS.

Han er ikke selv grunneier for dette arealet, men har gårdsdrift her i en årrekke. Mildestveit har også søkt om å få ut et 5,5 mål stort areal for steindeponiet og den nevnte pen. Dette har han fått av

- Landbruk er beste måten å sikre Hordnesskogen

■ Atle Mildestveit er bonden som tok initiativ til utfylling av jord- og steinmasser på Hordnes. Målet er å opparbeide ny landbruksjord til forproduksjon. Nå mener han debatten på Facebook har tatt helt av.

■ Det er greit at folk er engasjert, men det er mye som skrives som baserer seg på manglende kunnskap. I bunn og grunn handler dette om tradisjonell gårdsdrift, sier han.

■ Bonde svarer på Facebook-kritikk om jorddeponiet

ser ille ut i en periferitet er det den beste måten for at området for folk kommer tilbake til markene om noen år, sier bonden.

– Du er 65 år. Hvem er det som skal drive alt dette når du ikke er her?

– Det er lite trolig at mine egne barn kommer til å overta, men jeg ser ikke på det på den måten. Jeg mener at man ikke kan basere landbruket på å egne barn skal stå parat til å overta all jord. For meg handler det om at den jorden du har fått, den skal du levere tilbake i bedre stand enn da du fikk den, sier Mildestveit.

Kritiserer massetransport
Likefullt har han inntatt en upopulær posisjon blant enkelte på Hordnes. Entreprenørene får kritikk for å motta ureine masser. En av kritikerne har lagt ut bildedokumentasjon på at massene hentes ved anleggsområdet på Nordås. Mildestveit benekter ikke at det er E39-stein som havner i jorden på Gråmyra.

– Jeg må bare gå ut fra at massene som kjøres hit er rene masser og at entreprenørene har sitt på stell. Det underbygges av vannprøvene som er tatt. De overstiger ikke nivåene som er gitt i tillatelsen, sier Mildestveit.

Mildestveit innser at det store omfanget på prosjektet, og at det foregår samtidig med E39-deponiet i Hordnesskogen, gjør at det blir mye å svelge for naboer.

– Det beste hadde vært hvis vi kunne fylle ut stykkevis, fått dyrket opp et område og så gått videre til neste. Da hadde folk fått se fortløpende hvor fint det blir når det er ferdig. Men omstendighetene gjorde at vi måtte ta alt under ett, sier han.

– Det beste hadde vært hvis vi kunne fylle ut stykkevis, fått dyrket opp et område og så gått videre til neste. Da hadde folk fått se fortløpende hvor fint det blir når det er ferdig. Men omstendighetene gjorde at vi måtte ta alt under ett, sier han.

– Det beste hadde vært hvis vi kunne fylle ut stykkevis, fått dyrket opp et område og så gått videre til neste. Da hadde folk fått se fortløpende hvor fint det blir når det er ferdig. Men omstendighetene gjorde at vi måtte ta alt under ett, sier han.

– Det beste hadde vært hvis vi kunne fylle ut stykkevis, fått dyrket opp et område og så gått videre til neste. Da hadde folk fått se fortløpende hvor fint det blir når det er ferdig. Men omstendighetene gjorde at vi måtte ta alt under ett, sier han.

– Det beste hadde vært hvis vi kunne fylle ut stykkevis, fått dyrket opp et område og så gått videre til neste. Da hadde folk fått se fortløpende hvor fint det blir når det er ferdig. Men omstendighetene gjorde at vi måtte ta alt under ett, sier han.

– Det beste hadde vært hvis vi kunne fylle ut stykkevis, fått dyrket opp et område og så gått videre til neste. Da hadde folk fått se fortløpende hvor fint det blir når det er ferdig. Men omstendighetene gjorde at vi måtte ta alt under ett, sier han.

Fakta:

Hordnesskogen deponi

► Romarheim AS har fått tillatelse til å lage jorddeponi ved Gråmyrsvegen på Hordnes. Arbeidene skal pågå i rundt to år.

► Området skal brukes til landbruk når det er ferdig.

► I tillatelsen står det at det er hovedsakelig jordmasser som skal deponeres, men at det er nødvendig med noe stein for å stabilisere området.

► Massene fraktes ikke via Hordnesskogen, men kommer via anleggsvegen til E39-prosjektet i Hordnesskogen.

► Massene hentes fra ulike deler av E39-prosjektet.

► Atle Mildestveit har stått for gårdsdrift på området, og er initiativtaker på vegne av grunneierne.

Erfaringer i så langt

- Godt samarbeid med grunneier er nøkkelen til suksess!
- Hensyn til hekkende vipper under gylling og slått
- Få predatorkontroll
- Henstille grunneier om å sette av områder, svartjord, brakkområder, merkepinner...
- Prioritere lokaliteter utfra kapasitet dvs tilstrekkelig med rapportører
- Rapportør må bruke tid i området
- Jevnlig oppfølging fra mars til juli

Vern vipa i Hordaland

Vipa er i følge den nye norske raudlista sterkt truga, med ein reduksjon på 50-80% dei siste ti åra. I samarbeid med Fylkesmannen i Hordaland gjennomfører Norsk Ornitologisk Forening eit prosjekt for å kartleggje og sjå på tiltak for å bremse nedgangen.

Enkle tiltak

- Merk reiret med ein tynn pinne (ikkje eigna sitjestad for skjor og kråke) eit par meter frå reiret, slik at ein ikkje uforvarande kjører over reiret når ein arbeider med jorda.
- Dekk reiret med ei bøtte eller plast (berre ei kort stund) når ein skal spreia møk.
- Reir kan flyttast nokre få meter ved å ta ei spade under heile reire når ein skal pløya eller liknande. Legg det helst tilbake etterpå.
- Når ein skal slå graset er det bra om ein tek til i midten og arbeide seg utover, slik at ungene får røma unna. Spar helst litt gras i kantane der ungene kan gøyma seg.
- Pløy opp eit ubrukt område kor vipa lett finn føde.

Om du ønsker kontakt med prosjektet, bruk e-posten: vipe@fuglar.no

www.fuglar.no

Veien videre?

Lett og tilgjengelig info om støtteordninger i RMP og andre ordninger

Et realistisk antall lokaliteter som kan følges tett opp

Bedre rapportering i artsobservasjoner.no/prosjektet

Bruk av "vipedisker" og miljøvennlig gjødselspredning av husdyrgjødsel

Utprøving av beskyttelsesbur (når reven er predator)

Vipesamling Herdla museum/naturreservat 2022

Tilskot til tilrettelegging av hekke- og beiteområde for fugl (gjeld vipe, åkerrikse og storspove)

Vipa er komen. Foto:Sveinung Klyve

Vipa har faste hekkeplassar og krev ekstra omsyn for å ikkje bli skadd av gjødsling og slått. Foto: Sveinung Klyve.

Vern vipa i Hordaland
Rapport 2020

Arbeidsgruppe: Hordaland/Herad og Herad, 08.03.2020

